Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З КУРСУ “ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНИХ ЗВ’ЯЗКІВ УКРАЇНИ”

Львів – 2012

Рекомендовано до друку
Вченою радою географічного факультету
Протокол № _7_ від 24 жовтня 2012 р.

Уклала: к.г.н., асистент Склярська Оксана Ігорівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З КУРСУ “ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНИХ ЗВ’ЯЗКІВ УКРАЇНИ”

©Склярська, 2012

Спецкурс «Географія міжнародних зв'язків України» викладається для студентів III курсу кафедри географії України. Навчальний матеріал курсу розподілений на два семестри. У першому семестрі передбачено змістові модулі (2), письмове тестування та індивідуальний проект. У другому семестрі виділяється більше годин для самостійної роботи, передбачено 4 модулі – змістовий (2), практичні заняття, письмовий тест, індивідуальне завдання. Обов'язковою для отримання заліку з курсу є участь в обговоренні питань, що виносяться на семінарські заняття. Окрім закріплення знань, ці заняття орієнтовані на пошук студентами шляхів розв'язання суперечностей та проблем шляхом дискусій, організації наукових семінарів, групової роботи тощо. Окрім того, передбачено індивідуальний навчальний проект, який має характер наукової роботи.

Мета спецкурсу: поглибити знання студентів про зовнішньоекономічне та зовнішньополітичне положення України, чинники, зміну обсягів та географію міжнародної торгівлі України товарами і послугами, сформувати у студентів розуміння поняття міжнародних відносин та їх видів, концептуальних засад методології міжнародних відносин, розкрити сутність проблем: політичної взаємозалежності держав; посилення геополітичного потенціалу України у світі; сировинної орієнтованості українського експорту та незбалансованості географічної диверсифікації експорту-імпорту, запропонувати шляхи подолання імпортної залежності держави від розвинутих країни Європи, виявити геополітичні наслідки зовнішньоекономічних відносин з державами-сусідами, позитивні та негативні сторони функціонування єврорегіонів на території України.

Головними *завданнями* навчального курсу є:

1) поглиблення знань з теоретичних засад міжнародних відносин;
2) одержання та фаховий географічний аналіз відомостей про міжнародну торгівлю України товарами-послугами, зовнішні інвестиції в економіку України, міжнародний туризм, міждержавні фінансово-кредитні операції;
3) оволодіння уміннями та навичками наукового аналізу глобальних економічних процесівта явищ, встановлення зв'язків між обсягами міждержавного торгівельного обороту, їх збалансованістю та геополітичними взаємовпливами держав;
4) уміння критичного оцінювання географічної диверсифікованості зовнішніх зв'язків України.

Після вивчення курсу студенти *повинні знати:*

- сутність поняття "зовнішні зв'язки", зміст та форми зовнішньоекономічних відносин;
- характерні ознаки політико-географічного, зовнішньоекономічного положення України;
- фактори та географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами та послугами;
- тенденції зміни обсягів міждержавних економічних оборотів України;

- географічну структуру міжнародного туризму, стратегічне значення для України міжнародної торгівлі транспортними послугами;
- географічну структуру інвестицій України;
- місце України в процесах міжнародної трудової міграції;
- аспекти співробітництва України з міжнародними організаціями.

Вивчення курсу передбачає вироблення таких *умінь:*

- аналізувати вплив географічної структури зовнішньої торгівлі та інвестицій України на її геополітичні відносини в світі;
- працювати з науковими, статистичними матеріалами з відповідної тематики;
- визначати місце України у міжнародному поділі праці;
- аналізувати причини та шляхи вирішення проблем сировинної орієнтованості українського експорту та географічної спрямованості на країни третього світу.

Методи навчання: розповідь, дискусія, “мозкова атака”, аналіз-синтез, моделювання, проблемного викладу, робота в групах.
Методи оцінювання: поточне опитування, оцінка практичних робіт, оцінка за індивідуальний проект, підсумковий письмовий тест.
Методичне забезпечення: конспекти лекцій, довідники, атласи, роздаткові матеріали (таблиці, схеми).

Критерії успішності студентів

Оцінка	Загальні ознаки, характеристики
Відмінно A (90-100 балів)	Студент вільно володіє понятійно-термінологічним апаратом з дисципліни, знає детально усі методи розрахунку показників зовнішньої торгівлі, інвестицій тощо, вміє характеризувати зовнішньоекономічний потенціал регіонів України, статті експорту-імпорту з регіонами і державами світу, під час відповіді студент аргументує свої думки, логічно подає висновки, знає спастичну інформацію щодо зовнішньоторгівельних і інвестиційних операцій, виконує усі практичні роботи, активно бере участь в обговоренні питань семінарських занять, навчальний проект відзначається оригінальністю, самостійністю, обґрунтованістю і має характер невеликої самостійної наукової роботи, студент без жодних складностей виконує тестові завдання з курсу
Дуже добре B (81-89)	студент володіє понятійно-термінологічним апаратом з дисципліни, знає детально усі методи дослідження, що використовуються під час роботи з матеріалом курсу, вчасно і успішно виконує майже усі запропоновані практичні завдання, завдання для самостійної роботи та індивідуальний проект, під час відповіді студент аргументує свої думки, логічно подає висновки, проте деколи допускається неточностей у знанні статистики чи методологічних питань з курсу
Добре C (71-80)	Студент знає основні поняття з предмету, має знання про основні кількісні параметри зовнішньої торгівлі, інвестицій, діяльності спільних підприємств, міграції робочої сили, зовнішнього туризму тощо України, виконує запропоновані завдання, однак допускається достатньо великих помилок, а його пояснення не достатньо аргументовані, пояснює певні закономірності чи тенденції відомими прикладами з літературних джерел, не опрацьовує додаткових джерел інформації і часто не виконує завдань для самостійного опрацювання, на заняттях поводиться дисципліновано, досить зацікавлений навчальним процессом
Задовільно D (61-70)	Студент може відтворити основні положення теоретичного матеріалу, проте не аргументує відповіді власними судженнями, називає тільки основні риси міжнародних відносин України,, допускається численних помилок, невчасно здає практичні завдання, пасивний на семінарських заняттях, демонструє посередню успішність, не може самостійно визначити проблеми зовнішніх економічних відносин України та шляхи їх вирішення

Посередньо E (50-60)	Студент часто не володіє теоретичним матеріалом з курсу, не може виконати самостійно практичних завдань, не виявляє ініціативи на заняттях, не бере участі у дискусіях, пропускає заняття, не вміє підсумувати чи виділити головне, провести порівняльну оцінку, демонструє низьку успішність, індивідуальний проект має вигляд незавершеної реферативної невпорядкованої роботи
Незадовільно FX (25-49)	Студент не може відтворити основних положень курсу, пропускає заняття, не дисциплінований, не виконує практичних робіт, не може висловити власні судження з проблематики, демонструє низьку успішність, не виконує індивідуального проекту та не може відповісти на більшу частину тестових завдань з курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Міжнародні зв’язки як суспільне явище. Форми міжнародних зв’язків України

Тема 1. Міжнародні зв'язки: зміст і форми

Сутність поняття “міжнародні зв'язки”, їх дослідження різними науковими дисциплінами. Трактування сутності міжнародних відносин в рамках різних наукових шкіл. Особливості міжнародних зв'язків. Учасники міжнародних відносин.

Міжнародні зв'язки держави — це взаємообмін з країнами світу продуктами матеріального виробництва, енергією, послугами, інформацією на основі міжнародного поділу праці, а також співробітництво політичних органів, спрямоване на ефективне розв'язання глобальних проблем людства, розширення особистих контактів громадян.

Особливості міжнародних зв’язків:

1) тривалість в часі;
2) просторовість;
3) поліцентризм (відсутність легальної монополії на владу);
4) складність;
5) системність, цілісність;
6) глобальність;
7) взаємозалежність між внутрідержавними і міжнародними відносинами;
8) культурний плюралізм.

Сучасними тенденціями міжнародних відносин є:

-“інтернаціоналізація” – процес територіальної, соціальної, господарської і політичної інтеграції. Інтернаціоналізація як явище сучасного міжнародного життя породжує самостійні, стійкі, існуючі та діючі в багатьох аспектах вже автономно від держави форми міжнародних взаємодій (союзи, угоди і організації);

-глобалізація. Одним із проявів глобалізації з кінця 60-х років XX ст. стало явище наддержавності: поява в одній або кількох галузях та напрямках глобальної діяльності держав;

-створення в кінці XX – на початку XXI ст. штучного середовища для проживання людини – техносфери;

- формування концентричних кіл з країн та регіонів навколо центрів техносфери (США, Японія і т.д.), які виконують функції підтримки і забезпечення сировиною, кадрами, зонами для розміщення великих мас виробництва, в тому числі і шкідливого для населення;

- розпад авторитарних форм, витіснення їх політичною демократією, автономіями і самоуправлінням.

Суб’єктами міжнародних відносин **є** держави, ТНК, групи людей – етнічні, релігійні, професійні та інші, юридичні особи, рідше – фізичні особи, що представляють групові інтереси.

Семінарське завдання № 1
Міжнародні зв'язки: зміст і форми

1. Сутність поняття “міжнародні відносини”.
2. Трактування сутності міжнародних відносин в рамках різних наукових шкіл.
3. Особливості міжнародних відносин.
4. Сучасні тенденції міжнародних відносин.
5. Учасники міжнародних відносин.

Запитання

1. В яких просторових межах реалізовуються міжнародні звязки?
2. Наведіть приклад з відових Вам прикладів міжнародної взаємодії, який свідчить про системність міжнародних відносин?
3. Які протилежні процеси є основними тенденціями сучасних міжнародних відносин?
4. Чи можна вважати Україну сировинною базою центрів техносфери?

Питання для дискусії:

1. Чи існує у сучасному світі глобальна геополітична централізація?
2. Чи можуть існувати у сучасному світо порядку ізольована держава?
3. СРСР розпався, тому що був ізольованою державою: так чи ні?

Література:

1. Мальський М. З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник // М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
2. Хонин В. Теория международных отношений. – К: Академ пресс, 2005 – 421 с.
3. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник // В. Ф. Цимбалістий. – Львів: Світ, 2006. – 320 с.
4. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. – К: Вища школа, 2005. – 235 с.

Тема 2. Теорії міжнародних відносин

Класична школа теорії міжнародних відносин: теорія ідеалізму, політичний реалізм, неореалізм та неолібералізм. Теорія біхевіоризму (модернізму): системні теорії міжнародних відносин, теорії зв’язку, факторні теорії, раціоналізм та рефлексіонізм. Теорія міжнародного середовища: географічний детермінізм та геополітика, расово-антропологічні теорії, цивілізаційні теорії.

Семінарське заняття № 2
Теорії міжнародних відносин

1. Класична школа теорії міжнародних відносин.
2. Теорії біхевіоризму.
3. Теорії міжнародного середовища.

Запитання

1. Охарактеризуйте основні принципи класичної школи теорії міжнародних відносин.
2. Порівняйте ідеалістичні та неоліберальні теорії міжнародних відносин.

3. Назвіть причини модерністської критики теорії класичної школи. Поясніть вимогу формулювання емпіричної теорії міжнародних відносин.
4. Назвіть відмінності цивілізаційних теорій від концепцій класичної школи.

Література

1. Камінський А. Основи міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. -324 с.
2. Мальський М. З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник// М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
3. Хонин В. Теория международных отношений. – К: Академ пресс, 2005 – 421 с.

Тема 3. Структура міжнародних зв'язків

Класифікація міжнародних зв'язків за різними критеріями. Зовнішньополітичні відносини. Міжнародні економічні відносини. Міжнародні культурні відносини. Інформаційні відносини. Форми міжнародних економічних відносин: торгівля товарами, надання послуг, інвестиційні операції, міжнародна трудова міграція, міжнародний туризм.

Зовнішні зв'язки мають розгалужену структуру.

За змістом, характером, предметами обміну поділяються на політичні, економічні, наукові, культурні, інформаційні, воєнні, екологічні, релігійні, гуманітарні відносини, особисті стосунки громадян.

За часовою тривалістю: тимчасові чи довготривалі; постійні чи епізодичні.

За територією: з країнами Європи, Азії, Америки тощо.

За рівнем розвитку країн: з розвиненими країнами і країнами, що розвиваються тощо).

Зовнішньоекономічна діяльність, тобто міжнародний обмін товарами й послугами, належить до числа найбільш давніх форм міжнародних відносин.

Форми зовнішніх економічних зв'язків різноманітні:

1) Зовнішня торгівля. Найбільш істотною характеристикою торгівлі є товарообіг — обіг товарів, який забезпечує рух товарних мас зі сфери виробництва до сфери споживання. Для будь-якої країни дуже важливим є співвідношення суми експорту та імпорту — зовнішньоторговельне сальдо.

2) Міжнародна спеціалізація і кооперування виробництва, в т.ч. науково-технічна співпраця, яка може набувати наступних форм:

1) експорт продукції, що репрезентує досягнення науково-технічного прогресу;

2) кооперація країн у створенні нової техніки й технології з подальшим її впровадженням та використанням-

3) спорудження за рубежем заводів "під ключ" або експорт комплексного обладнання при виробництві нової техніки;

4) модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів;

5) оренда нового обладнання — лізинг

6) технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій;

7) обмін передовим технічним досвідом;

8) спільні конференції, симпозіуми, публікації, координація та кооперація наукових досліджень;

9) технічна допомога при опануванні нових виробництв.

10) науково-технічна співпраця у галузі навчання та підвищення кваліфікації наукових кадрів.

3) Експорт та імпорт капіталів і робочої сили.

4) Надання та одержання послуг (виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортне- чи імпортно-посередницьких, юридичних). До них відносяться: міжнародний та транзитний транспорт, іноземний туризм, послуги банків та страхових компаній, послуги охорони здоров'я, навчання, торговельно-технічна діяльність тощо. Провідну роль у наданні послуг (80%) відіграють розвинені країни.

"Інжиніринг" — це торгівля інженерно-консультаційними послугами, надання послуг виробничого, комерційного та наукового характеру.

Найбільшого розвитку інжиніринг одержав у галузі капітального будівництва. Провідними експортерами цього виду послуг є фірми США, Канади, Великобританії, Франції, ФРН та Японії. Сюди входить проектування об'єкту, вивчення ринку, установка та випробування обладнання, набір та підготовка кадрів, послуги з реалізації продукції, сприяння в організації реклами, розробка методів утилізації відходів тощо.

5) Міжнародне спільне підприємництво, сумісне будівництво підприємств, науково-технічне співробітництво.

Спільне підприємництво — порівняно розповсюджена форма зовнішньоекономічної діяльності. Окрім економічних вигод у вигляді отримання інвестицій або нових технологій, спільне підприємництво пом'якшує й політичні проблеми, бо країна, що вклала капітал в економіку іншої країни, буде зацікавлена у сталості. Сфера діяльності спільних підприємств в Україні — будівництво, туризм, торгівля, посередницькі послуги, промислове виробництво.

6) Валютні та фінансово-кредитні відносини.

7) Іноземний туризм.

8) Проведення на комерційній основі виставок, ярмарків, торгів, аукціонів тощо.

Запитання

1. За якими ознаками класифікують міжнародні зв’язки?
2. Якими основними показниками визначають обсяги зовнішньоторговельних операцій?
3. Наведіть відомі Вам приклади надання послуг інжинірингу вітчизняним підприємствам та експортування аналогічних послуг Україною?
4. Чи можна ототожнювати зовнішньополітичні відносини з міжнародними?
5. Чи можна відносини міжнародну трудову міграцію до поняття «торгівля послугами”?

Література

1. Мальський М. З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник/ М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вузів. - К.: Генеза, 1997. - 400 с
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник. – Львів, Світ, 2006. – 320 с.

Тема 4. Зовнішньополітичні відносини України

Україна в політичному світопросторі. Утвердження України у світі. Сучасні зв'язки з державами та міжнародними організаціями. Політичні суперечності. Сусідське політичне положення України. Геополітика України.

Семінарське заняття № 3
Зовнішньополітичні відносини України

1. Політико-географічне та геополітичне положення України.
2. Утвердження України у світі. Зміцнення позицій України на міжнародній арені.
3. Геополітичний потенціал сучасної України.
4. Сучасна зовнішня політика України.
5. Україна в геополітичних концепціях сусідних держав.

Запитання

1. Охарактеризуйте зміну геополітичного положення України протягом 1990-2012 років.
2. Які основні негативні риси політико-географічного розташування України.
3. Якими є геополітичні інтереси сучасної України?
4. З якими державами в України існують територіальні суперечності?
5. Вступ України до ЄС та НАТО слід розглядати як єдиний шлях її поступального розвитку, що принесе позитивні перспективи зростання?
6. Яке місце займає Україна російських геополітичних доктринах?

Література

1. Андрущенко С. В. Україна у сучасному геополітичному середовищі. – к., 2005. - 288 с.
2. Бжезінський З. Україна в геостратегічному контексті. – К., 2006. - 104 с.
3. Дністрянський М. С. Геополітика: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. – 436 с.
4. Пирожков С. Українські пріоритети в геополітиці // Віче, 2000. - № 5. - С. 24-27.
5. Політична географія та геополітика// за ред. Яценка Б. П. – К., 2008. - 255 с.
6. Федун-"Полтава" П. Концепція самостійної України. – Львів, 2008-720с.
7. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. – Львів, 2003. - 444 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2
Міжнародні економічні зв'язки України

Тема 5. Україна в міжнародному поділі праці

Проблемирозвитку України в рамках світового господарства. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України. Розвиток виробництва і послуг.
Випереджувальне завдання:

Систематизувати вже відомі відомості щодо темпів розвитку і експортної спроможності головних галузей господарства України – ПЕК, машинобудування, хімічної промисловості, сільського господарства, легкої, харчової промисловості, послуг.

Семінарське заняття № 4
Складові економічного потенціалу України

1. Економічний потенціал України: кількісні та якісні оцінки.
2. Суспільно-географічні чинники економічного розвитку України.
3. Основні галузі господарства: тенденції розвитку та сучасний стан.
4. Економічний потенціал регіонів України: коротка порівняльна характеристика.

Запитання

1. Які тенденції притаманні сучасному міжнародному поділу праці?
2. Якою є спеціалізація України на міжнародному ринку? Чому вона має переважно сировинну спрямованість?
3. Якою була частка України в загальносоюзному експорті? Чи можна вважати, що в межах СРСР Україна була учасником МПП?
4. Які особливості експортної спроможності окремих регіонів України? В чому причини територіальних диспропорцій?

Література:

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Розміщення продуктивних сил: Підручник / За ред. Є. П. Качана. — К.: Вища школа, 1998. — С. 359—373.
3. Розміщення продуктивних сил: Підручник / За ред. В. В. Кова-левського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. — К.: «Знання», КОО, 1998. — С. 401-451.
4. Горленко І.О., Тарангул Л.Л. Економічні райони України. – К., 1999. – 205 с.
5. Економічна і соціальна географія / За ред. М.Д. Пістуна. – К., 1995. – 144 с.
6. Економічний словник-довідник / За ред. С. Мочерного. – К.: Феміда, 1996. – 366 с.
7. Заставний Ф.Д. Географія України. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
8. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України. – Львів: Світ, 1994. – 606 с.

Тема 6. Міжнародна торгівля товарами

Товарообмінні операції України. Чинники товарних пропозицій та попиту України. Компонентна структура торгівлі товарами. Географічна структура торгівлі товарами. Обсяги експорту-імпорту товарів регіонів України.

Міжнародна торгівля характеризується *системою показників*, які відображають різноманітні аспекти функціонування та розвитку торговельних відносин між країнами світової співдружності. Показники групуються: за напрямами руху товарів, за обсягом, за динамікою і результативністю.

Показники, що характеризують *напрям руху* товарів:

-експорт та імпорт;

-реекспорт, тобто вивезення раніше ввезених товарів, які не піддавалися переробленню;

-реімпорт, тобто ввезення раніше вивезених товарів, які не піддавалися переробленню.

Показники, що характеризують *обсяг торгівлі* в грошовому вираженні:

-зовнішньоторговий оборот, тобто сукупний обсяг експорту-імпорту за певний період, як правило, за рік;

-фізичний обсяг торгівлі, тобто оцінка експорту й імпорту в постійних цінах в межах одного періоду, як правило, року;

-генеральна торгівля, тобто вартість зовнішньоторгового обороту і вартість транзитних товарів;

-спеціальна торгівля, тобто чистий зовнішньоторговий оборот (ввезена або вивезена продукція).

Структура зовнішньої торгівлі України зумовлена спеціалізацією її економіки. В 1997 р. у структурі експорту переважали чорні метали та вироби з них (38% всього експорту України у 1997 р.), продовольчі товари (більше ніж 9%), руди і мінеральне паливо (8%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 10%) та машинобудування (майже 13%). В імпорті переважали мінеральне паливо (майже 46% усього імпорту), реактори ядерні, котли і устаткування для електроенергетики (більше ніж 11%), продукція інших галузей машинобудування (майже 9%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 8%) та ін. Головним експортером і на сьогодні залишається чорна металургія, яка більшою мірою, ніж інші галузі, орієнтована на західні ринки. У 2005 році частка чорних металів в структурі експорту впала до 33, а в 2010 до 31 %, хімічної промисловості – з 10 до 6,4%, водночас загальна частка імпорту мінерального палива дещо зросла (48%), продукції хімічної промисловості зменшилась (табл. 1).

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі, 2010р.

Товари	**Частка в експорті 2010**	**Частка в імпорті 2010**
Продукти рослинного походження	1,6	2,2
Жири та олії	5	0,7
Зернові продукти	6,7	0,4
Готові рослинні продукти	5,0	4,2
Нафта і продукти її перегонки	6,9	32,2
Продукти хімічної промисловості	6,4	11,1
Чорні метали	31	3,1
Механічне обладнання електрообладнання	11,2	12,8
Природний газ	17,0	15,4

Практична робота № 1
Міжнародна торгівля України товарами: географічна структура

1. Побудуйте кругові діаграми географічної структури українського експорту та імпорту товарів за результатами 2011 року (додаток А).
2. Побудуйте картограму розподілу обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України (додаток Б).
3. Як і чому змінилась географічна структура української зовнішньої торгівлі впродовж останніх 6 років? Які держави світу є стратегічними торговельними партнерами України?

Запитання

1. Якими показниками оперують при визначенні обсягів міжнародної торгівлі?
2. Які зовнішні фактори гальмують зовнішньоторговельні відносини України?
3. Які галузі формують український експорт?
4. Які позитивні тенденції в зміні географічної структури зовнішньої торгівлі простежують протягом останніх 10 років?
5. Які політико-адміністративні важелі можуть сприяти збільшенню обсягів зовнішньоторговельного обороту України?
6. Які географічні вектори зовнішньої торгівлі є стратегічними для України на сучасному етапі?

Література

1. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. – К.¨Основи, 1996. - 241 с.
2. Козик В. В. Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. – К: Знання-Прес, 2000. - 406 с.
3. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. – К: КНЕУ, 2003. – 948 с.
4. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
5. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. – Вип. 36. – 2009. – С. 271-281.
6. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Семінарське заняття № 5
Проблеми незбалансованості компонентної структури зовнішньої торгівлі України

1. Компонентна структура зовнішньої торгівлі України у 90-х рр.
2. Сучасна компонентна структура зовнішньої торгівлі України.
3. Основні тенденції динаміки компонентної структури зовнішньої торгівлі
4. Диспропорції у галузевій структурі українського експорту: причини та шляхи подолання.
5. Диспропорції у галузевій структурі українського імпорту: причини та шляхи подолання.

Запитання

1. Якою з точки зору ефективності є структура українського експорту?
2. Чому в українському імпорті переважають товари, які можуть вироблятись в достатній кількості у нас?
3. Назвіть причини того явища, що експорт України має переважно сировинну спрямованість?
4. Чому стабільно зменшується експорт товарів хімічної промисловості?
5. Чому така висока частка в імпорті України припадає на енергоносії?

Література:

1. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
2. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. – Вип. 36. – 2009. – С. 271-281.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.

Тема 7. Міжнародна торгівля послугами

Компонентна структура торгівлі України послугами. Обсяги експорту-імпорту послуг регіонів України. Стратегічне економіко-географічне положення України як чинник торгівельних операцій України транспортними послугами. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами. Україна в процесах міжнародної трудової міграції. Міжнародний туризм.

Експорт послуги означає надання її іноземцю, тобто нерезиденту, навіть якщо він перебуває на митній території країни.Понад 50% вартісного обсягу експорту послуг припадає на міжнародний транспорт і міжнародні приватні (туризм) та ділові (відрядження) поїздки. Майже 75% вартісного обсягу послуг експортується розвинутими країнами, приблизно 24% країнами з перехідною економікою і країнами, що розвиваються, та 1% - міжнародними організаціями. Роль України в міжнародній торгівлі послугами невелика. В кінці 90-х років XX століття експорт послуг становив майже 5 млрд. доларів за рік. З них понад 55% припадало на трубопровідний транспорт. При цьому понад 70% загального обсягу послуг надавалось країнам колишнього СРСР, і передусім Росії.

На торгівлю послугами припадає 11,3% усього зовнішньоторгівельного обороту України. Деяке сповільнення обороту відбулося у 1996-2001 рр. У 2007 році експорт послуг перевищив їх імпорт більше як у 1,8 раза. Хоча ще у 2000 році експорт переважав імпорт у 3 рази. Найбільша частка- 67,5% українського експорту належить транспортним послугам, проте їх частка зменшилась порівняно з 2003-2004 рр. що пов'язано зі зростанням комп'ютерних, страхових, ділових та інших послуг. На трубопровідний транспорт припадає 27% усього експорту послуг, залізничний 14%, повітряний 10%. До 2009-2010 року частка транспортних послуг і надалі зросла до 70,8%, тоді як на різні ділові, професійні і технічні послуги припадає 12,6%.

Найбільшу частку в загальному обсязі українського імпорту послуг становили транспортні (21%), фінансові (20,4%), різні ділові, професійні і технічні (16,3%) і державні послуги, які не внесені до інших категорій (13%). Імпорт послуг з країн СНД склав 16,4% загального обсягу імпорту, з країн Європейського Союзу - 53,2%.

Практична робота №2
Зовнішня торгівля України послугами

1. Використовуючи додаток Г, побудуйте картосхему "Територіальні відмінності обсягів експорту-імпорту послуг в Україні (2011)". Назвіть причини такої регіональної диференціації.
2. За круговими діаграмами, поданими у додатку Д. проаналізуйте компонентну структуру експорту-імпорту послуг України.

Запитання

1. Які держави світу є найбільшими постачальниками та найбільшими споживачами послуг? Чому?
2. Яка компонентна структура торгівлі послугами України?
3. Чому на сьогодні не достатньо використовується транзитний потенціал України?
4. Чи може бути Україна експортером фінансових, будівельних послуг?
5. Чи збалансованою є географічна структура експорту-імпорту послуг Україною?
6. Які саме транспортні послуги найбільшою мірою надає та які споживає Україна?
7. Яким країнам експортуєються українські фінансові та ділові послуги?

Література

1. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. – К.¨Основи, 1996. - 241 с.
2. Козик В. В. Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. – К: Знання-Прес, 2000. - 406 с.
3. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. – К: КНЕУ, 2003. – 948 с.
4. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
5. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. – Вип. 36. – 2009. – С. 271-281.
6. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Практична робота № 3
Географічна структура інвестиційних операцій України

1. Використовуючи додаток Е, графічно відобразіть географічну структуру інвестиційних операцій України. Поясніть, чому саме зазначені країни є головними партнерами України по взаємних інвестиційних надходженнях?
2. Побудуйте картосхему із зображенням територіального розподілу зовнішніх інвестицій за регіонами України (за найновішими даними Державного комітету статистики www.ukrstat.gov.ua). Проаналізуйте виявлені міжобласні відмінності інвестиційних операцій.
3. Як змінились обсяги та географія інвестиційних надходжень в Україну протягом 1990-2000-х років?

Запитання

1. За якими критеріями класифікують інвестиції?
2. Які фактори та умови не сприяють залученню зовнішніх інвестицій в економіку України?

3. Які ризики існують в Україні для іноземних інвесторів?
4. Чому левова частка інвестицій надходить з Кіпру?
5. Які міжрегіональні відмінності інвестиційних надходжень україні і чим вони пояснюються?

Література

1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. – К: КНЕУ, 2003. – 948 с.
2. Соколенко А. Г. Глобалізація і міжнародні ринки України. – К, 2000. - 502 с.
3. Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції / пер. З анг. – К, 1998. – 743 с.
4. Фінансово-банківська система України у європейському вимірі: зб. статей. – К, Козаки, 2002. – 223 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Тема 9. Україна у міжнародних відносинах у сферах інформації та культури

Міжнародні відносини у сфері культури як суспільний феномен. Вестернізація в сучасному світі та її вплив на національну культуру. Культурні запозичення українців та делегування українських культурних цінностей. Площини інформаційних відносин між державами. Різновиди інформації.Державна інформаційна політика. Співпраця в інформаційному просторі.

Література

1. Андрущенко В., Губерський Л., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. – К, 2002. - 580 с.
2. Бочан І. О., Михасюк І. Р. Глобальна економіка: підручник. – К: Знання, 2007. – 407 с.
3. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин: підручник. – К: Знання, 2007. – 462 с.
4. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
5. Україна у міжнародно-правових відносинах. – К, 1997. – Кн 2. - 744 с.

Семінарське заняття № 6 (підсумкове)
Перспективи гармонізації та збалансування зовнішньоекономічних звязків України

Студенти отримали випереджувальні завдання:

1. Підготувати коротке інформаційне повідомлення про події, виявлені факти щодо зовнішніх економічних звязків України протягом останнього місяця за даними ЗМІ (друкованих чи електронних).
2. Здійснити контент-аналіз одного з суспільно-політичних, економічних чи інших видань по темі «Зовнішні економічні зв’язки”.

Джерела: журнали “Політика і час”, «Регіональна економіка”, «Кореспондент”, «Універсум”, «Країна” та ін., а також газетні видання України.

Навчальний проект

Для індивідуального виконання за підсумками вивчення матеріалу двох перших змістових модулів студентам пропонується здійснити аналіз зовнішніх зв'язків області України (на вибір), аналізуючи:

1) географічний потенціал області у загальнодержавному масштабі,
2) участь області у транскордонному співробітництві,
3) зовнішні торгівлю товарами і послгами, її товарну структуру та напрямки,
4) інвестиційні надходження.
5) У висновках подати рекомендації щодо інтенсифікації зовнішніх зв'язків області.

Тестові завдання

1. Географічність поняття “міжнародних відносин” визначається наступними ознаками

міжнародні зв’язки реалізуються вгеографічному просторі, мають властивість територіальності

відбуваються рід впливом географічних чинників

поняття відносин, зв’язків між державами (просторами) містить просторові відношення, потік інформації, товарів, людей в просторі-часі

міжнародні відносини вивчаються виключно географічною наукою

2. Поняття “міжнародних відносин” ввів у науку

Дж. Бентам

Е. Кант

Н. Спайкмен

Р. Гартшорн

3. Відповідно до теоретичних основ ля школи “політичного реалізму”, міжнародні відносини – це

відносин між особами, що представляють різні держави

сфера боротьби держав за силу, владу і вплив

сукупність фактичних стосунків між їх учасниками, що охоплюють найрізноманітніші форми

взаємообмін продуктами матеріального виробництва

4. Для міжнародних відносин характерні такі особливості

протяжність (тривалість) в часі

просторові координати

відсутність легальної монополії на владу

відсутність ознак системності

автономність внутрідержавних і міжнародних відносин

5. Сучасними тенденціями міжнародних відносин є

інтернаціоналізація” глобалізація

регіоналізація і просторовість

стирання етнічних меж і ускладнення

поєднаність процесів інтеграції і диференціації

6. Субєктами міжнародних економічних зв’язків є

соціальні групи

банки

міжнародні політичні організації

ТНК

торгові компанії

виробники

7. Лізинг – це

обмін товарами і послугами між державами

послуга щодо технічного забезпечення будівельних операцій

оренда технічного обладнання

технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій

модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів

8. Інжиніринг – це

обмін товарами і послугами між державами

послуга щодо технічного забезпечення будівельних операцій

оренда технічного обладнання

технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій
надання послуг виробничого, комерційного та наукового характеру
модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів

9. Сучасній міжнародній спеціалізації характерні такі тенденції
«традиційна» спеціалізація розвинених країн на експорті промислових товарів
спеціалізація розвинутих країн на експорті сировини та імпорті готових виробів
внутрішньогалузева та подетальна спеціалізація окремих країн
зустрічні потоки, що складаються з продукції одних і тих самих галузей, яка відрізняється одна від одної якістю
зменшення переліку галузей спеціалізації усіх країн світу

10. Вкажіть чинники, що визначили МПП України
розміри території
чисельність населення
абезпеченість корисними копалинами і енергетичними ресурсами
грунтово-кліматичні умови
політика радянського Союзу
ефективні реформи в 90-х роках

11. Галузями спеціалізації України в МПП є
промислове устаткування, магістральні тепловози, трактори, екскаватори
продукція чорної металургії
продукція точного машинобудування
одяг, взуття
хімікати

12. Вкажіть показники, що характеризують *напрям руху* товарів
експорт та імпорт
зовнішньоторговий оборот
фізичний обсяг торгівлі
реекспорт, реімпорт

13. Розташуйте товари за часткою в експорті Україною
чорні метали
механічне обладнання, електрообладнання
нафта і продукти її перегонки
продукти хімічної промисловості
продукти рослинного походження

14. Торгівельне сальдо України товарами є додатнім з такими країнами
Азербайджан, Вірменія, Молдова, Словаччина
Грузія, Білорусь, Угорщина, Молдова
Молдова, Росія, Білорусь, Польща
Молдова, Польща, Вірменія, Словаччина

15. До факторних послуг належать
роялті
ліцензійні платежі
робоча сила
транспорт
подорожі

16. Абсолютна більшість експортованих Україною послуг припадає на
страхування, банківські послуги

транспорт і транзит
іноземний туризм
освітні, медичні послуги
інформаційні послуги, зв'язок

17. Розташуйте держави Європи за показником експорту товарів з України в порядку спадання
Росія
ФРН
Італія
Угорщина
Словаччина
Швейцарія
Швеція

18. Інвестиційні надходження в економіку України гальмують такі чинники
політична нестабільність
надто повільний поступ в напрямку євроатлантичних структур
рейдерство
корупція
недосконала податкова і судова система
відсутність цікавих для іноземців секторів для інвестування

19. Найбільшою популярністю в іноземних інвесторів користуються сектор економіки України
промисловість
сільське господарство
фінансова сфера

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3
Зовнішні зв’язки України зі світорегіонами та державами

Тема 10. Зв’язки України з державами-сусідами

Сусідське політико- та економіко-географічне положення України. Проблеми міждержавного співробітництва України та Росії. Перспективи розширення зв’язків України з Польщею. Пріоритети міжнародного співробітництва з Білоруссю, Угорщиною, Словаччиною, Румунією, Молдовою.

Практична робота № 4
Зовнішньоторговельні операції України з сусідніми державами

1. Відобразіть графічно географічну структуру експорту та імпорту товарів України з сусідніми державами (табл. Ж.1.). З якими з сусідніх держав Україна є взаємозалежною в поставках стратегічних товарів і послуг і яких саме?
2. Відобразіть динаміку зовнішньоторговельного сальдо України з сусідніми державами впродовж 2006-2011 рр. (табл. Ж.2.).
3. Вкажіть проблеми та перспективи міждержавного співробітництва України з однією зі сусідніх держав (на вибір).

Запитання

1. Які позитивні риси сусідського економіко-географічного положення України?
2. Які з сусідніх держав є найбільшими торговельними партнерами України?
3. Чому частка країн-сусідів в структурі зовнішньої торгівлі України зменшилась?
4. Які проблемні моменти існують у двосторонньому співробітництві України та Росії?
5. В економіку яких областей України надходять інвестиції з Польщі?
6. Які пріоритетні питання у співпраці України з Угорщиною?
7. Які товари експортує Україна до держав сусідів?

Література

1. Кириенко Э. Г. Соцыально-економическая география Республики Беларусь. – Минск: Аверсев, 2003. – 400 с.
2. Мунін Гю Паров Д. Україна і Республіка Болгарія: потенціал і розвиток торгово-економічних відносин // Економіст. – 2003. - №8. – С.49-51.
2. Пирожков С. І. Актуальні питання міжрегіонального і прикордонного співробітництва України і Росії// Стратегічна панорама. – 2001. - №3-4. – С. 55-65.
3. Роздієвський О. Інтеграція України у світову економіку і взаємовідносини з Росією// Економіст. – 2003. - №4. – С. 72-78.
4. Стецький В., Федунь О. Центральна Європа: суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток: текст лекцій. – Львів: Простір М., 2003. – 83 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Тема 11. Співробітництво України з державами Європи

Політичне співробітництво України у європейському просторі. Компонентна і географічна структура зовнішньої торгівлі України з Європою. Співробітництво України з найбільш розвинутими державами Європи. Найбільші торговельні партнери України в європейському просторі. Україна та держави Центральної Європи: пріоритети співпраці. Торговельні операції з країнами Південної та Північної Європи. Проблеми збалансування зовнішніх зв'язків України з державами Європи. Шляхи розширення зовнішніх зв'язків з європейськими державами.

Семінарське заняття №7
Співробітництво України з державами Європи

1. Тенденції розвитку співробітництва України з державами Європи.
2. Економічна і політична співпраця України з найбільш розвинутими державами Європи.
3. Співробітництво України з малими розвинутими державами Європи.
4. Торговельні операції України з державами Центральної Європи.
5. Співробітництво України з державами Південної і Південно-Східної Європи.

Запитання

1. Чи є країни в ЄС від яких Україна є залежною в поставках стратегічних видів товарів?
2. Які товари експортує Україна на європейський ринок?
3. Які з малих розвинутих держав Європи є найбільшими торговельними партнерами України?
4. Як проходить процес інтеграції ринків електроенергії та газу між Україною та ЄС?
5. Які основні перешкоди торговельних відносин України з країнами Європи?
6. З якими країнами Європи торговельне сальдо є додатнім?
7. Назвіть приклади культурного та науково-технічного співробітництва між Україною та розвинутими державами Європи.

Література

1. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: Історія і сучасність. 2. – Львів: Бескиди Біт, 2004. – 320 с.
2. Зовнішня політика України в умовах глобалізації 1991-2003: Анотована історична хроніка міжнародних відносин – К.: Генеза, 2004. – 616 с.
3. Сорока М. Світ відкриває Україну. Про зовнішню політику Української держави у 90-х рр. XX ст. – К.: Київська правда, 2001. – 782 с.
4. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
5. Чекаленко Л.Д. Україна – Росія: проблеми „стратегічного" партнерства // Персонал. – 2006. – №4. – С. 30-36.
6. Цыганков П.А. Теория международных отношений: Учеб. Пособие. – М.: Гардарики, 2005. – 590 с.
7. Торгівельно-економічне співробітництво України та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/13589.htm
8. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua
9.Метельова Т. Європа на обрії: стан і перспективи співробітництва Україна–ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.viche.info/journal/1592/

Тема 12. Міжнародні зв’язки України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону

Розвиток зовнішніх зв'язків України з країнами Азії впродовж періоду незалежності. Політичні відносини з державами Азії. Зовнішні економічні зв’язки України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону: основні кількісні і якісні параметри та оцінки. Географічна та товарна структура зовнішньої торгівлі з Азією. Найбільші торговельні партнери України в Азії. Співпраця України з державами Південно-Західної Азії. Співробітництво України з державами Південно-Східної Азії. Співпраця України Японією. Проблемні моменти в співробітництві України з державами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Перспективи та співпраці України з країнами Азії.

Семінарське заняття № 8
Зовнішньоторговельні операції України з країнами Азії

1. Тенденції динаміки зовнішніх зв'язків України з країнами Азії впродовж 1990-2000-х років.
2. Географічна та товарна структура зовнішньої торгівлі з Азією.
3. Співробітництво України з Китаєм та Індією.
4. Співпраця України з Туреччиною та державами Південно-Західної Азії.
5. Співробітництво України з державами Південно-Східної Азії.
6. Співпраця України Японією.
7. Перспективи та проблеми співпраці України з країнами Азії.

Запитання

1. Які країни Азійського регіону є найбільшими торговельними партнерами України?
2. Чому стабільно додатнім є зовнішньоторговельне сальдо України з Туреччиною?
3. Як змінились обсяги торгівлі України з Китаєм впродовж 1990-2000-х років?
4. Які держави з регіону Південно-Західної Азії є великими торговельними партнерами України?
5. Які пріоритетні групи товарів експортує Україна в Азію?
6. Проаналізуйте обсяги та динаміку інвестиційних операцій України з Азією? З яких країн в Україну надходять інвестиції і в які саме галузі?

Література

1.Погорєлова І. Сучасні україно-китайські відносини: історія становлення та розвитку // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2010. – №3-4. – с. 7-11.
2. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
3. Відносини України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/13589.htm
4. Щодо перспектив розвитку зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами Азії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/Monitor/November/14.htm

5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Тема 13. Зв'язки України з державами Америки

Тенденції інтенсифікації співробітництва України з державами Америки. Співробітництво України зі США. Співпраця України та Канади. Економічна співпраця України з державами Латинської Америки. Зв'язки України з країнами Карибського басейну.

Запитання

1. Які товари імпортуються з України у США?
2. Назвіть причини повільного наростання торговельних відносин України зі США та Канадою?
3. Чи можна вважати Латинську Америку стратегічним регіоном для поставок українських товарів?
4. В яких галузях головно співпрацюють Україна та країни Карибського басейну?
5. Наведіть приклад міжрегіонального співробітництва між Україною та Бразилією.
6. У яких промислових програмах Аргентини брала участь Україна?

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Українсько-американські відносини. Офіційний сайт МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/57804.htm
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Тема 14. Співробітництво України з державами Африки

Пріоритети співробітництва України з країнами Африки. Найбільші торговельні партнери України на африканському континенті. Співпраця України з країнами Північної Африки. Зовнішньоекономічні відносини України та ПАР. Присутність України на торговельних ринках Центральної та Східної Африки.

Запитання

1. Назвіть основні принципи зовнішньої політики України щодо Африки та її політичні інтереси в цьому регіоні.
2. В яких сферах реалізуються спільні проекти України та африканських держав?
3. Яким чином співпрацює Україна з країнами Африки у військово-технічній сфері?
4. Які послуги експортує Україна на африканський ринок?
5. В яких галузях співпрацює Україна з Єгиптом?

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.

2. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Тема 15. Співпраця України з Австралією та країнами Океанії

Можливості співпраці України та Австралії. Сучасна структура зовнішньої торгівлі України та Австралії. Українська діаспора в Австралії як важливий чинник співпраці. Україна та країни Океанії: варіанти співпраці.

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

Семінарське заняття № 9
Зовнішні зв'язки України з країнами Америки, Африки, Австралією

1. Економічне та політичне співробітництво України зі США.
2. Економічна і політична співпраця України з Канадою.
3. Співробітництво України з країнами Латинської Америки.
4. Пріоритети співпраці України з африканськими державами.
5. Україна і Австралія: проблеми і перспективи співпраці.

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Українсько-американські відносини. Офіційний сайт МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/57804.htm
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http : // www.ukrstat.gov.ua

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4
Україна в міжнародних організаціях

Тема 16. Україна та міжнародні організації глобального рівня

Етапи входження України в систему міжнародних організацій. Організаційна структура та завдання ООН. Україна в ООН. СОТ як глобальна економічна організація. Членство України в СОТ.

Тема 17. Україна в міжнародних організаціях регіонального рівня

Регіональні інтеграційні процеси та Україна. Діяльність СНД. Україна в СНД. Співпраця України з ЄС та НАТО. Членство України в Раді Європи та ОБСЄ. Передумови утворення та завдання ГУАМ. Завдання і організаційна структура ОЧЕС. Участь України в ГУАМ, ОЧЕС.

Семінарське заняття №10
Україна в міжнародних організаціях

1. Участь України в ООН.
2. Україна в СНД.
3. Співробітництво України з ЄС.
4. Проблеми інтеграції України до НАТО.
5. Україна в ОБСЄ та Раді Європи.
6. Етапи входження та діяльність України в СОТ.
7. Співробітництво в рамках ГУАМ та ОЧЕС.

Запитання

1. Коли Україна стала учасником ООН? Назвіть роки її участі членства в організаційних структурах ООН – Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї.
2. В яких миротворчих операціях ООн брала участь Україна?
3. Які напрямки співробітництва України та МАГАТЕ?
4. Які можливості відкрило для України членство в СОТ?
5. В яких регіональних організаціях бере участь Україна?
6. Яка мета утворення ГУАМ?
7. Назвіть основні етапи співпраці України та ЄС.

Література

1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. – К: КНЕУ, 2003. – 948 с.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
3. Міжнародні організації: навчальний посібник // за ред.. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.

4. Циганкова Т. М. Міжнародні організації. – Навч. Посібник. – К., 1998. – 124 с.
5. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
6. Голуб Н. В. Україна та міжнародні організації: Інформаційно-довідкове видання. – К, 2003. – 182 с.
7. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: інтеграційні перспективи України. – К, 2004. – 88 с.

Тема18. Україна в міжнародних фінансово-валютних операціях

Етапи співпраці України з міжнародними валютно-фінансовими структурами. Україна та МВФ: механізм взаємодії. Співпраця України зі Світовим банком. Україна та СБРР та ЄБРР.

Семінарське заняття №11
Україна в міжнародних фінансово-валютних операціях

1. Механізм та цілі діяльності МВФ. Співпраця України з МВФ.
2. Співробітництво України зі Світовим банком.
3. Україна та СБРР, ЄБРР.
4. Проблеми участі України у міжнародних валютно-фінансових операціях.

Запитання

1. Назвіть організаційні структури МВФ.
2. Які цілі утворення МВФ?
3. Якою квотою володіє Україна в МВФ?
4. В яких цілях використовуються Україною кредити МВФ та Світового банку?
5. Які умови ставить фінансова організація перед державою в разі збільшення траншу?

Література

1. Бураковський І.В., Плотніков О.В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / Худож.-оформлювач Л.П. Ви ровець. – Харків: Фоліо, 2009. – 299 с. – С. 252-254.
2. Михайловська О. В. Спеціальні економічні утворення всистемі міжнародних інтеграційних процесів. – К., 2005. – 196 с.
3. Міжнародні організації: навчальний посібник // за ред.. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.
4. Саакадзе Л.В., Панфілова Т.О. Аналітичний матеріал щодо огляду Центру економічних і політичних досліджень (Вашингтон, США) «Макроекономічна політика, яка підтримується МВФ та світова рецесія». – Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2009. – 14 с.
5. Хорошковський В. І. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика. – К: Інтелект, 2002. - 428 с.

Тема 19. Україна та транснаціональні корпорації

Роль транснаціональних корпорацій (ТНК) у світі. Формування ТНК в Україні. Діяльність ТНК в Україні та їх вплив на економічний розвиток. Найбільші ТНК на українському ринку.

Література

1. Луцький М.Г.Вплив транснаціональних корпорацій на глобалізацію інноваційних процесів // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - №4. - с.116-120.

2. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Кутайні З. та інші. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г.. - К.: Центр учбової літератури. - 2007. - 440с.
3. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія/ О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін..; Керівник авт.. Колективу і наук. Ред.. О.Г.Білорус. - К.: КНЕУ, 2001. - 733 с.
4. Денисенко М.П. Глобалізація та її вплив на інноваційний розвиток України // Проблеми науки. - 2005. - №1. - с. 47-52.
5. ТНК і міжнародний бізнес в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: enbv.narod.ru.

Тема 20. Прикордонне співробітництво України. Україна в системі єврорегіонів

Передумови і чинники транскордонного співробітництва України. Єврорегіон – причини утворення та завдання діяльності. Єврорегіон «Карпатський”. Єврорегіон ”Буг ”. Єврорегіон «Верхній Прут”. Єврорегіон «Нижній Дунай”. Єврорегіони за участю північно-східних областей – «Дніпро”, “Ярославна”, «Слобожанщина”, «Донбас”.

Семінарське заняття №12
Прикордонне співробітництво України. Україна в системі єврорегіонів

1. Цілі та завдання транскордонного співробітництва в європейському регіоні. Концепція єврорегіонів
2. Україна у транскордонному співробітництві: передумови участі
3. Організаційна структура та діяльність євро регіону «Карпатський”
4. Єврорегіон «Буг” – причини створення та сучасні завдання співпраці
5. Єврорегіон «Нижній Дунай” та «Верхній Прут”
6. Участь північно-східних областей України у транскордонному співробітництві

Запитання

1. Яке значення має участь в євро регіоні для економічного розвитку області?
2. Які основні принципи концепції єврорегіонів Євросоюзу?
3. Які відомі Вам єврорегіони діють в межах Євросоюзу?
4. Які цілі утворення євро регіону «Буг”?
5. Які адміністративно-територіальні одиниці входять до складу євро регіону «Нижній Дунай”?
6. Яка мета утворення євро регіону «Донбас”?
7. Які відомі Вам спільні підприємства України та Польщі утворені на базі єврорегіону «Буг”?

Література

1. Кіш Є.Б. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу // Політичний менеджмент.- 2006.-№5.-С.131-144.
2. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н.А.Мікула.- Львів, 2004. - 394 С.
3. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
4. Шилепницький П. І. Розвиток транскордонного співробітництва як передумова європейської інтеграції // Зовнішня торгівля: право та економікаю-2007.- №6.-С.47-52.

5.Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.

Навчальний проект

У другому семестрі студенти виконують індивідуальне завдання, яке передбачає аналіз міждержавного співробітництва України з будь-якою країною світу (на вибір) за таким планом:

1) просторові економіко-географічні відношення (взаємоположення) України та країни А;
2) передумови та обсяги співробітництва України та країни А;
3) міждержавні торговельні операції товарами і послугами;
4) інвестиції України в країну А та з країни А в економіку України;
5) проблемні аспекти міждержавного співробітництва;
6) перспективи та рекомендації щодо збалансування міждержавних відносин.

Тестові завдання

1.Положення України в глобальній системі охарактеризувати такими рисами
значна віддаленість від основних світових центрів – США та Японії
буферна територія між ЄС та Росією
положення в поясі політичного напруження і збройних конфліктів+положення в поясі найвищого політичного і економічного розвитку
близькість до країн третього світу

2. Членами СНД є сусіди України
Угорщина, Румунія, Росія
Росія, Білорусь, Молдова
Росія, Білорусь, Румунія
Польща, Білорусь, Росія
Казахстан, Росія, Молдова

3. Найважливішими статтями українського експорту до країн СНД є продукція
камяне вугілля, чавун, сталь, прокат чорних металів
продукцію рослинного походження, чавун, взуття, одяг, труби
труби, кокс, нафту, природний газ
нафту, труби, трактори, фрукти

4. Розташуйте держави СНД за часткою в зовнішньоторгівельному обізі України
Росія
Білорусь
Молдова
Казахстан
Таджикистан

5. Пріоритені напрямки свіврoбітництва України та країн Центральної Америки – це
медико-фармацевтична промисловість, цивільна авіація, машинобудування, енергетика
металургія, ПЕК, транспортні перевезення
цивільна авіація, енергетика, ПЕК

медико-фармацевтична промисловість, цукрова промисловість, кольорова металургія
хімічна промисловість, будівництво, енергетика

6.Зовнішньоторгівельне сальдо України є активним з країнами ЄС
Грецією, Італією, Кіпром, Угорщиною
Італією, ФРН, Францією, Румунією
Кіпром, Грецією, Угорщиною, Польщею
Грецією, ФРН, Італією, Великобританією

7.Визначте міжнародні організації регіонального типу
АСЕАН, ЄС, НАФТА, ОАЄ, СНД
ОЕСР, ЄС, АСЕАН, ЮНКТАД, СНД
ЄАВТ, ЄС, НАФТА, СНД, АСЕАН
ЄС, ЮНІДО, СНД, НАФТА, АТЕС

8.Україна є членом міжнародних організацій
СНД, НАТО, ЄС, СОТ
СНД, МВФ, СОТ, ЄБРР
ОЧЕС, СОТ, НАТО, МВФ
ГУАМ, СОТ, СНД, ЄЕП

9.Кредити, одержані Україні від МВФ спрямовані у таких напрямах
економічну трансформацію в державі
погашення внутрішнього боргу уряду
виробництво
введення в обіг грошової маси
фінансування інноваційних, науково-технічних, екологічних проектів

10.Метою створення Чорноморського економічного співтовариства є
співробітництво країн в промисловості, торгівлі, туризмі
екологічні проекти в рамках чорноморського басейну
спільне використання шельфу Чорного моря з промисловою ціллю
вільний перетин цивільними і військовими кораблями територіальних вод країн-членів організації
політична співпраця

11.Розташуйте міжнародні організації за часом входження до їх структур України
ООН
СНД
ОЧЕС
МВФ
СОТ
НАТО

12.В якому році Україна стала членом Ради Європи
1990
2005
1995
2004
2008
не є членом цієї організації

13.Україна бере участь в таких єврорегіонах
Буг
Карпатський

Тиса
Слобожанщина
Ярославна
Нижній Дунай
Верхній Прут

14.Єврорегіон “Карпатський” об’єднує прикордонні території держав
Угорщини, Румунії, Молдови, України
України, Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії
Польщі, України, Білорусії, Угорщини
Угорщини, Словаччини, Чехії, України

15. Документ, на основі якого почалося співробітництво України та ЄС має назву
Угода про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС
Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України
Стратегія інтеграції України в ЄС
План дій Україна-ЄС

16. Вкажіть загальні принципи Заключного акту Наради з безпеки й співробітництва в Європі
незастосування сили
непорушність кордонів
політичний союз
втручання у внутрішні справи інших держав
право народів на самовизначення

17. Виберіть принципи, які декларує СОТ
торгівля без дискримінації
відсутність митних обмежень
захист через тарифи
розширений доступ до ринків

18.Визначте серед цілей МВФ головну мету
спостереження за станом міжнародної валютної системи
підтримка загальної системи розрахунків
сприяння стабільності обмінних курсів валют
надання кредитів

19.У якої з наведених організацій системи ООН головною метою є охорона довкілля
ЮНКТАД
ЮНЕСКО
ЮНЕП
ЮНІСЕФ

20. Вищим органом ЄС є
Генеральна асамблея
Європейська рада
Європейський парламент
Європейський суд

ДОДАТКИ

Додаток А

Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами, 2011 р.

	Експорт, тис.дол.	**Імпорт, тис.дол.**	**Сальдо, тис.дол.**
Всього	**68394195,7**	**82608240,0**	**–14214044,3**
СНД	26176967,0	37212441,0	–11035474,0
в т.ч. Російська Федерація	19819616,2	29132197,6	–9312581,4
Білорусь	1922329,7	4211750,6	–2289420,9
Казахстан	1857549,5	1675946,8	181602,7
Європа	18442430,3	27065925,4	–8623495,0
Італія	3039540,6	2005753,3	1033787,4
Німеччина	1763830,5	6865714,2	–5101883,7
Польща	2794088,3	3183391,2	–389302,8
Угорщина	1340723,2	1326706,9	14016,3
Азія	17737827,7	13279867,1	4457960,6
Китай	2180034,4	6268333,8	–4088299,4
Індія	2265303,2	812348,3	1452954,9
Туреччина	3748582,0	1481242,1	2267339,9
Африка	3344214,7	940644,5	2403570,2
Єгипет	1335645,3	104652,3	1230993,0
Америка	2552333,5	3913916,2	–1361582,7
США	1113752,1	2591229,1	–1477476,9
Австралія і Океанія	29780,2	193991,1	–164210,9

Додаток Б

Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами, 2011 р.

	Експорт, тис.дол.	**% від загаль-ного обсягу**	**Імпорт, тис.дол.**	**% від загаль-ного обсягу**	**Сальдо**
Україна	68394195,7	100,0	82608240,0	100,0	–14214044,3
АР Крим	675977,8	1,0	1466047,7	1,8	–790069,9
Вінницька	661695,7	1,0	384562,0	0,5	277133,7
Волинська	646350,7	0,9	1059592,7	1,3	–413242,0
Дніпропетровська	10363194,7	15,2	6717160,1	8,1	3646034,6
Донецька	17197627,3	25,1	4622788,3	5,6	12574839,0
Житомирська	515463,3	0,8	460135,0	0,6	55328,3
Закарпатська	1397588,5	2,0	1997931,9	2,4	–600343,4
Запорізька	4151226,1	6,1	2271047,4	2,7	1880178,7
Івано-Франківська	941962,9	1,4	1068281,2	1,3	–126318,3
Київська	1696203,8	2,5	4260306,0	5,2	–2564102,2
Кіровоградська	443388,6	0,6	226851,4	0,3	216537,2
Луганська	6505025,4	9,5	1743248,8	2,1	4761776,6
Львівська	1201931,1	1,8	3202346,9	3,9	–2000415,8
Миколаївська	1654399,1	2,4	1041482,1	1,3	612917,0
Одеська	1541120,7	2,3	3145407,2	3,8	–1604286,5
Полтавська	3356322,4	4,9	1132438,5	1,4	2223883,9
Рівненська	543110,2	0,8	430971,9	0,5	112138,3
Сумська	1017375,3	1,5	814091,9	1,0	203283,4
Тернопільська	241428,1	0,4	324113,6	0,4	–82685,5
Харківська	1845829,7	2,7	2277269,8	2,8	–431440,1
Херсонська	339152,1	0,5	238543,6	0,3	100608,5
Хмельницька	393698,5	0,6	554663,2	0,7	–160964,7
Черкаська	1058425,2	1,5	508898,2	0,6	549527,0
Чернівецька	136572,0	0,2	162974,9	0,2	–26402,9
Чернігівська	418665,0	0,6	562489,3	0,7	–143824,3

Київ	9061705,2	13,2	22775442,8	27,6	–13713737,6
Севастополь	124115,2	0,2	101661,4	0,1	22453,8

Додаток В

Товарна структура зовнішньої торгівлі України, 2011 р.

	Експорт, тис.дол.	У % до 2010 року	% загаль-ного обсягу експорту	Імпорт, тис.дол.	У % до 2010 року	% загаль-ного обсягу імпорту
Усього	**68394195,7**	**133,0**	**100,0**	**82608240,0**	**136,0**	**100,0**
Живі тварини; продукти тваринного походження	936606,1	121,4	1,4	1035370,6	83,4	1,3
Продукти рослинного походження	5531957,1	139,1	8,1	1815941,5	116,1	2,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	3396407,0	129,8	5,0	468668,1	103,8	0,6
Готові харчові продукти	2939138,9	114,3	4,3	3026725,6	120,8	3,7
Мінеральні продукти	10259699,5	152,4	15,0	30029569,3	142,1	36,4
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5390328,2	154,9	7,9	8020846,4	123,9	9,7
Деревина і вироби з деревини	1078325,4	130,2	1,6	393017,4	115,1	0,5
Текстильні матеріали та текстильні вироби	863848,0	117,4	1,3	1989863,9	100,3	2,4
Недорогоцінні метали та вироби з них	22100996,8	127,6	32,3	5697094,6	138,0	6,9
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	6758995,2	119,2	9,9	12795104,9	156,5	15,5
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	4854755,1	149,3	7,1	6204216,0	169,3	7,5
Різні промислові товари	556233,9	133,5	0,8	847482,2	123,0	1,0

Додаток Г

Обсяги експорту-імпорту послуг за регіонами, 2011 р.

	Експорт, тис.дол.	% від загально-го обсягу експорту	Імпорт, тис.дол.	% від загально-го обсягу імпорту	Сальдо
Україна	13697618,0	116,5	6247981,3	114,7	7449636,7
АР Крим	319514,4	116,0	39983,5	108,6	279530,8
Вінницька	39266,4	115,2	55240,6	80,4	–15974,2
Волинська	33139,5	113,7	24323,1	87,7	8816,4
Дніпропетровська	394738,6	110,3	470329,6	105,3	–75591,0
Донецька	599847,6	111,8	507569,7	118,4	92277,9
Житомирська	15720,0	149,6	14926,2	111,1	793,8
Закарпатська	67651,2	138,2	42675,4	108,2	24975,8
Запорізька	242725,7	138,0	94402,8	87,3	148322,9
Івано-Франківська	85757,8	112,2	66131,1	320,3	19626,8
Київська	466787,2	134,5	257348,6	126,0	209438,6
Кіровоградська	16425,1	94,5	6512,1	90,9	9913,0
Луганська	358102,2	235,6	62904,4	121,6	295197,8
Львівська	135609,8	123,0	78312,5	112,0	57297,3
Миколаївська	214385,9	103,7	76686,6	129,3	137699,3
Одеська	1159477,4	99,7	198766,7	98,9	960710,7
Полтавська	32500,4	103,1	161963,6	143,3	–129463,2
Рівненська	95774,5	149,0	19400,0	85,8	76374,5
Сумська	43361,6	97,9	85719,5	131,7	–42357,8
Тернопільська	8646,5	109,2	8517,2	139,8	129,3
Харківська	307369,8	155,4	224002,3	70,6	83367,5
Херсонська	40289,4	88,7	3114,2	126,3	37175,2
Хмельницька	34155,3	190,4	14225,9	118,2	19929,4
Черкаська	11169,7	95,9	12685,2	61,9	–1515,5
Чернівецька	6733,9	96,7	890,1	110,4	5843,8
Чернігівська	7021,6	113,2	38319,1	192,5	–31297,5
Київ	3198384,0	112,1	2379156,2	120,8	819227,8
Севастополь	124971,8	121,8	3263,1	37,3	121708,7

Додаток Д

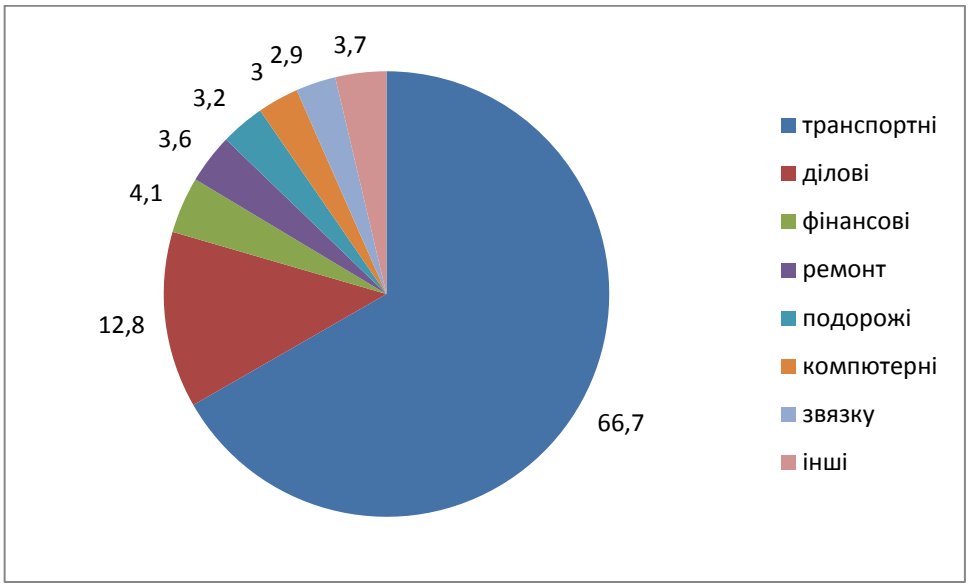

Рис. Д.1. Структура експорту послуг , 2010 р.

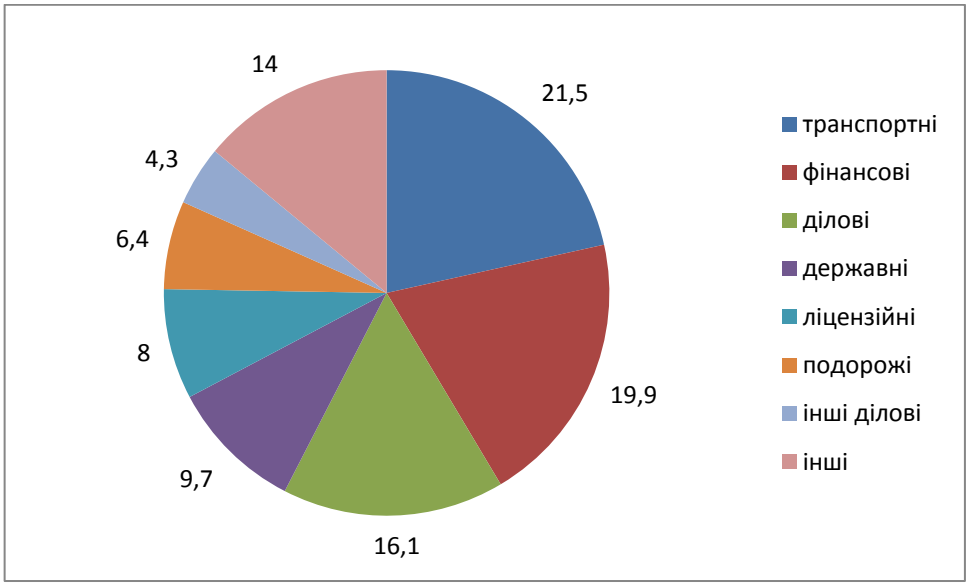

Рис. Д.2. Структура імпорту послуг, 2010 р.

Додаток Е

Таблиця Е.1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України, 2011 р.

	Обсяги інвестицій, млн. дол.	**У % до підсумку**
Усього	49362,3	100,0
Кіпр	12645,5	25,6
Німеччина	7386,4	15,0
Нідерланди	4822,8	9,8
Російська Федерація	3594,5	7,3
Австрія	3423,1	6,9
Велика Британія	2508,2	5,1
Франція	2230,7	4,5
Швеція	1744,0	3,5
Віргінські Острови (Брит.)	1607,0	3,3
США	1043,1	2,1
Італія	965,9	2,0
Швейцарія	960,3	1,9
Польща	875,5	1,8
Інші країни	5555,3	11,2

Таблиця Е.2

Прямі іноземні інвестиції з України, 2011 р.

	Обсяги інвестицій, млн. дол.	**у % до підсумку**
Усього	6421,4	100,0
Кіпр	5810,5	90,5
Російська Федерація	257,2	4,0
Латвія	82,1	1,3
Польща	53,4	0,8
Грузія	32,8	0,5
Віргінські Острови (Брит.)	25,8	0,4
Казахстан	25,2	0,4
Інші країни	134,4	2,1

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Показники зовнішньої торгівлі товарами з сусідніми державами, 2011 р.

	Експорт, тис.дол.	**Імпорт, тис.дол.**	**Сальдо, тис.дол.**
Всього	68394195,7	82608240,0	–14214044,3
Російська Федерація	19819616,2	29132197,6	–9312581,4
Білорусь	1922329,7	4211750,6	–2289420,9
Польща	2794088,3	3183391,2	–389302,8
Угорщина	1340723,2	1326706,9	14016,3
Словаччина	842968,7	603911,2	239057,5
Румунія	950690,6	1125719,2	-175028,4
Молдова	874399,4	130362,1	744037,3
Болгарія	755413,8	269654,6	485759,2
Туреччина	3748582,0	1481242,1	2267339,9
Грузія	657499,3	144373,7	513125,7

Таблиця Ж.2

Динаміка зовнішньоторговельного сальдо України з сусідніми державами

Держави-сусіди	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Росія	–5136521,7	–4169271,6	–3678640,7	−4740702,1	–8766124,9	–9312581,4
Білорусь	–32495,9	116594,6	–704069,1	−433895,8	–668390,6	–2289420,9
Польща	–764600,0	–1283542,4	–1942006,2	−957201,7	–1001584,4	–389302,8
Угорщина	143897,5	-5771,5	84448,9	51902,2	–354546,4	14016,3
Румунія	179785,4	–150274,9	–500277,1	−168651,4	23745,4	-175028,4
Словаччина	166861,7	121777,7	167741,7	127693,1	125673,1	239057,5
Молдова	548821,1	743060	1002417,6	641562,3	639886,0	744037,3
Болгарія	465315,6	384430,2	866543,9	243776,2	232930,9	485759,2
Туреччина	1620958,4	2677925,8	2683158,2	1174282,9	1728386,4	2267339,9
Грузія	240034,9	427580,6	464405,8	300400,9	391456,6	513125,7

Склярська О. І. Методичні рекомендації з курсу “Географія міжнародних зв’язків України”/ О. І. Склярська. – Львів, 2012. – 41 с.

Підп. до друку 2012 р. Формат 60х84/16. Друк на різографі.

Умов. друк. арк. 2,2. Тираж 100 прим. Зам.